

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a noua)

2 februarie 2023*

„Trimitere preliminară – Protecția consumatorilor – Directiva 93/13/CEE – Clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii – Articolul 5 – Obligația de redactare clară și inteligibilă a clauzelor contractuale – Directiva 2005/29/CE – Practici comerciale neloiale ale întreprinderilor față de consumatori – Articolul 3 – Domeniu de aplicare – Articolul 7 – Omisiune înșelătoare – Articolul 13 – Sancțiuni – Contracte de asigurare de viață cu capital variabil legate de fonduri de investiții numite „unit-linked” – Informații cu privire la natura și la structurarea produsului de asigurare, precum și cu privire la riscurile aferente acestui produs – Contracte-tip înșelătoare – Entitate responsabilă – Consecințe juridice”

În cauza C-208/21,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Tribunalul Districtual din Varșovia – Wola, cu sediul în Varșovia, Polonia), prin decizia din 1 iunie 2020, primită de Curte la 23 martie 2021, în procedura

K. D.

împotriva

Towarzystwo Ubezpieczeń Ż S.A.,

CURTEA (Camera a noua),

compusă din doamna L. S. Rossi (raportoare), președintă de cameră, și domnii J.-C. Bonichot și S. Rodin, judecători,

avocat general: domnul N. Emiliou,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru Towarzystwo Ubezpieczeń Ż S.A., de A. Ciechowicz-Jaworska și B. Ślęzyński, radcy prawni;

* Limba de procedură: polona.

- pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, în calitate de agent;
- pentru guvernul ceh, de S. Šindelková, M. Smolek și J. Vlácil, în calitate de agenți;
- pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de G. Santini, avvocato dello Stato;
- pentru Comisia Europeană, de S. L. Kalèda și N. Ruiz Garcìa, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 5 din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273), precum și a articolului 2 litera (d) și a articolului 3 alineatele (1) și (2) din Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului („Directiva privind practicile comerciale neloiale”) (JO 2005, L 149, p. 22, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 260, rectificare în JO 2013, L 129, p. 40).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între K. D., pe de o parte, și Towarzystwo Ubezpieczeń Ż S.A. (denumită în continuare „TUŻ”), pe de altă parte, în legătură cu rambursarea unor prime de asigurare plătite în temeiul unui contract de grup de asigurare de viață cu capital variabil legat de un fond de investiții (denumit în continuare „contractul „unit-linked de grup”), la care a aderat K. D.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 93/13

- 3 Articolul 5 din Directiva 93/13 prevede:

„În cazul contractelor în care toate clauzele sau o parte a acestora sunt prezentate consumatorului în scris, acestea trebuie întotdeauna redactate într-un limbaj clar și inteligibil. [...]”

Directiva 2002/83/CE

- 4 Articolul 36 din Directiva 2002/83/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 noiembrie 2002 privind asigurarea de viață (JO 2002, L 345, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 4, p. 192), abrogată și înlocuită, începând cu data de 1 ianuarie 2016, de Directiva 2009/138/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 privind accesul la activitate și desfășurarea activității de asigurare și de reasigurare (Solvabilitate II) (JO 2009, L 335, p. 1), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2013/58/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2013 (JO 2013, L 341, p. 1), prevedea la alineatul (1):

„Înainte de încheierea contractului de asigurare, titularului i se comunică cel puțin informațiile enumerate în anexa III punctul A.”

Directiva 2005/29

- 5 Considerentele (7) și (9) ale Directivei 2005/29 au următorul cuprins:

„(7) Prezenta directivă reglementează practicile comerciale cu scopul direct de influențare a deciziilor comerciale ale consumatorilor în legătură cu produsele. [...]

[...]

(9) Prezenta directivă nu aduce atingere acțiunilor individuale ale celor care au fost afectați de o practică comercială neloială. Ea se aplică, de asemenea, fără a aduce atingere normelor comunitare și de drept intern privind dreptul contractual [...]. Serviciile financiare și bunurile imobile, date fiind complexitatea și riscurile serioase care le caracterizează, trebuie să facă obiectul unor cerințe detaliate, inclusiv al unor obligații pozitive pe care comercianții trebuie să le respecte. Din acest motiv, în domeniul serviciilor financiare și al bunurilor imobile, prezenta directivă nu aduce atingere dreptului statelor membre de a continua eforturile peste nivelul dispozițiilor prezentei directive în scopul de a proteja interesele economice ale consumatorilor. [...]”

- 6 Potrivit articolului 2 din această directivă:

„În sensul prezentei directive:

[...]

(b) «comerciant» înseamnă orice persoană fizică sau juridică ce acționează, în legătură cu practicile comerciale reglementate de prezenta directivă, în scopuri care se încadrează în activitatea sa comercială, industrială, artizanală sau liberală și orice persoană care acționează în numele sau în beneficiul unui comerciant;

(c) «produs» înseamnă orice bunuri sau servicii, inclusiv bunuri imobile, drepturi și obligații;

(d) «practici ale întreprinderilor față de consumatori» (denumite în continuare „practici comerciale”) înseamnă orice acțiune, omisiune, comportament, demers sau comunicare comercială, inclusiv publicitatea și comercializarea, efectuată de un comerciant, în directă legătură cu promovarea, vânzarea sau furnizarea unui produs către consumatori;

[...]

7 Articolul 3 din directiva menționată prevede la alineatele (1) și (2):

„(1) Prezenta directivă se aplică practicilor comerciale neloiale ale întreprinderilor față de consumatori definite la articolul 5 înainte, în timpul și după o tranzacție comercială în legătură cu un produs.

(2) Prezenta directivă nu aduce atingere dreptului contractual și nici, în special, normelor privind valabilitatea, formarea profesională sau efectele contractelor.”

8 Articolul 5 din aceeași directivă prevede:

„(1) Se interzic practicile comerciale neloiale.

[...]

(4) Sunt neloiale în special practicile comerciale care:

(a) sunt înșelătoare în sensul articolelor 6 și 7

sau

(b) sunt agresive în sensul articolelor 8 și 9.

[...]

9 Potrivit articolului 7 din Directiva 2005/29:

„(1) O practică comercială se consideră înșelătoare în cazul în care, analizând faptele și ținând seama de toate caracteristicile și circumstanțele, precum și de limitele proprii mediului de comunicare utilizat, omite o informație semnificativă de care consumatorul mediu are nevoie în contextul respectiv pentru a lua o decizie comercială în cunoștință de cauză și care, în consecință, determină sau poate determina consumatorul mediu să ia o decizie comercială pe care nu ar fi luat-o în alte împrejurări.

(2) De asemenea, o practică comercială se consideră omisiune înșelătoare în cazul în care, ținând seama de toate aspectele descrise la alineatul (1), un comerciant disimulează o informație semnificativă prevăzută la alineatul respectiv sau o furnizează într-o manieră neclară, neinteligibilă, ambiguă sau nepotrivită sau dacă nu își declară intenția comercială adevărată în cazul în care aceasta nu reiese deja din context sau în cazul în care, în orice situație, aceasta determină sau poate determina consumatorul mediu să ia o decizie comercială pe care nu ar fi luat-o în alte împrejurări.

[...]

(5) Informațiile prevăzute de legislația comunitară privind comunicarea comercială, inclusiv publicitatea sau comercializarea, a căror listă incompletă este prevăzută de anexa II, se consideră semnificative.”

10 Articolul 11 din această directivă prevede la alineatul (1) primul paragraf:

„Statele membre asigură existența unor mijloace adecvate și eficiente de combatere a practicilor comerciale neloiale pentru a pune în aplicare respectarea dispozițiilor prezentei directive în interesul consumatorilor.”

11 Articolul 13 din directiva menționată are următorul cuprins:

„Statele membre stabilesc sancțiuni pentru încălcarea dispozițiilor de drept intern adoptate pentru aplicarea prezentei directive și iau măsurile necesare pentru a asigura punerea lor în aplicare. Aceste sancțiuni trebuie să fie efective, proporționale și cu efect de descurajare.”

12 Potrivit anexei II la aceeași directivă, printre informațiile considerate semnificative în sensul articolului 7 din aceasta figurează cele prevăzute la articolul 36 alineatul (1) din Directiva 2002/83.

13 Directiva 2005/29 a fost modificată prin Directiva (UE) 2019/2161 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 noiembrie 2019 (JO 2019, L 328, p. 7). Această din urmă directivă, al cărei termen de transpunere a expirat la 28 noiembrie 2021, în conformitate cu articolul 7 alineatul (1) din aceasta, a introdus în Directiva 2005/29 un articol 11a care are următorul cuprins:

„(1) Consumatorii afectați de practicile comerciale neloiale au acces la măsuri reparatorii proporționale și efective, printre care și despăgubiri pentru prejudiciul suferit de consumator și, dacă este cazul, reducerea prețului sau încetarea contractului. Statele membre pot stabili condițiile de aplicare și efectele acestor măsuri reparatorii. Statele membre pot lua în considerare, după caz, gravitatea și natura practicii comerciale neloiale, prejudiciul suferit de consumator și alte circumstanțe relevante.

(2) Aceste măsuri reparatorii nu au impact asupra aplicării altor măsuri reparatorii aflate la dispoziția consumatorilor în temeiul dreptului Uniunii sau al dreptului intern.”

Dreptul polonez

14 Directiva 2005/29 a fost transpusă în dreptul polonez prin ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Legea privind combaterea practicilor comerciale neloiale) din 23 august 2007 (Dz. U. nr. 171, poziția 1206). Articolul 12 alineatul 1 din această lege, în versiunea aplicabilă litigiului principal, prevede:

„În cazul unei practici comerciale neloiale, consumatorul al cărui interes a fost amenințat sau încălcat poate cere:

[...]

4) repararea prejudiciilor cauzate în temeiul principiilor generale, în special prin solicitarea rezilierii contractului cu obligația de restituire reciprocă a prestațiilor și de rambursare de către comerciant a cheltuielilor aferente cumpărării produsului; [...]

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 15 Printr-o declarație care a început să producă efecte de la data de 10 ianuarie 2012, K. D. a aderat, în calitate de asigurat, pentru o perioadă de 15 ani, la contractul *unit-linked* de grup încheiat între TUŻ, o întreprindere de asigurări, și Y, o bancă care a acționat în calitate de titular al poliței de asigurare.
- 16 Acest contract avea ca obiect colectarea și investirea primelor de asigurare plătite lunar de asigurați prin intermediul unui fond de investiții al cărui capital era constituit din aceste prime. După ce a fost convertită în unități ale fondului de investiții, suma corespunzătoare primelor menționate a fost investită în certificate emise de o întreprindere de investiții (denumite în continuare „activele reprezentative ale contractului *unit-linked* de grup”), a căror valoare era calculată pe baza unui indice.
- 17 La rândul său, TUŻ se angaja să plătească prestații în caz de deces sau de supraviețuire a asiguratului, la sfârșitul perioadei de asigurare. Cuantumul acestor prestații nu trebuia să fie inferior valorii nominale a primelor plătite de asigurat, majorată cu orice variație pozitivă a valorii unităților fondului de investiții. În schimb, în cazul rezilierii contractului de asigurare înainte de expirarea duratei sale de valabilitate, TUŻ se angaja să ramburseze asiguratului un cuantum egal cu valoarea actualizată a unităților sale în fondul de investiții, după deducerea unui comision de lichidare.
- 18 Contractul *unit-linked* de grup era guvernat de condiții generale de asigurare, de un tabel cu cheltuieli și cu plafoane de prime și de un regulament al fondului de investiții, care constituie clauze contractuale tip redactate de TUŻ. Aceste documente nu precizau normele care guvernau convertirea primelor lunare în unități ale fondului de investiții în cauză și evaluarea acestor unități, evaluarea activului net al respectivului fond în integralitatea sa și evaluarea certificatelor în care erau plasate disponibilitățile fondului amintit și nici metoda de calcul al valorii indicelui pe care se întemeia plata certificatelor menționate. Regulamentul fondului de investiții prevedea însă că investiția era expusă printre altele riscului de credit al emitentului certificatelor respective, precum și riscului de pierdere a unei părți din primele plătite, în cazul rezilierii anticipate a contractului în discuție.
- 19 Comercializarea contractului *unit-linked* de grup către consumatori era efectuată și gestionată de banca Y, care primea un comision din partea TUŻ pentru intervenția sa. Deși nu a participat la conceperea produsului de asigurare, care a fost conceput în întregime de TUŻ, Y și-a format angajații însărcinați cu comercializarea acestui produs și a elaborat materialul de formare în acest scop, validat de TUŻ.
- 20 În speță, aderarea lui K. D. la contractul *unit-linked* de grup a fost efectuată prin intermediul unui angajat al Y, care, potrivit lui K. D., i-a prezentat produsul de asigurare în cauză ca fiind un produs de investiții care oferă un capital garantat la sfârșitul duratei de validitate a acestui contract. Oferta de aderare era întemeiată pe condițiile generale de asigurare și pe regulamentul fondului de investiții, redactate de TUŻ, care i-au fost predate lui K. D. de angajatul băncii Y.
- 21 După ce a luat cunoștință de faptul că valoarea unităților sale în fondul de investiții era net inferioară valorii primelor de asigurare pe care le plătise, K. D. a reziliat, printr-o scrisoare din 4 aprilie 2017, contractul său de asigurare și a solicitat TUŻ să îi ramburseze integralitatea respectivelor prime de asigurare. Printr-o scrisoare din 25 aprilie 2017, pârâta a respins această cerere.

- 22 Prin acțiunea introdusă la 10 ianuarie 2018 la Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Tribunalul Districtual din Varșovia – Wola, cu sediul în Varșovia, Polonia), care este instanța de trimitere, K. D. a solicitat ca TUŻ să fie obligată să îi plătească o sumă corespunzătoare în esență diferenței dintre valoarea de răscumpărare a contractului de asigurare la data rezilierii acestuia, care se ridică, după deducerea cheltuielilor de lichidare, la aproximativ o treime din primele de asigurare pe care le plătise K. D., și totalitatea primelor respective.
- 23 În susținerea acestei acțiuni, K. D. invocă mai multe motive, întemeiate în special pe nulitatea declarației sale de aderare la contractul *unit-linked* de grup, precum și pe punerea în aplicare a unei practici comerciale neloiale de către TUŻ, constând în vânzarea de produse neadaptate nevoilor consumatorului și în furnizarea de informații înșelătoare acestuia cu ocazia aderării la contractul amintit. În susținerea acestor motive, K. D. arată în esență că clauzele contractuale tip ale contractului menționat conțin dispoziții neclare, imprecise și, așadar, înșelătoare, care nu permit consumatorului să determine natura și structurarea produsului de asigurare propus și riscurile aferente acestuia.
- 24 TUŻ susține că practicile pretins neloiale invocate de K. D. ar privi procesul de vânzare a produsului de asigurare, care ar fi fost realizat de Y, în cadrul activității sale economice, pe cont propriu și în nume propriu. În plus, TUŻ afirmă că și-a îndeplinit obligațiile de informare care îi reveneau, din moment ce toate informațiile referitoare la produsul de asigurare menționat figurau în documentele primite de K. D. la momentul aderării sale la contractul *unit-linked* de grup.
- 25 În acest context, pentru soluționarea litigiului pendinte în fața sa, instanța de trimitere ridică problema interpretării mai multor dispoziții ale Directivei 2005/29 și ale Directivei 93/13. Ea arată, în primul rând, că, potrivit unei interpretări literale a articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2005/29, citit în lumina considerentului (7) al acesteia, noțiunea de „practică comercială neloială”, în sensul respectivei directive, ar viza numai împrejurările referitoare la încheierea acordului și la prezentarea produsului consumatorului, iar nu etapa anterioară, referitoare la conceperea acestui produs și la stabilirea conținutului contractului-tip de asigurare.
- 26 Potrivit instanței de trimitere, trebuie totuși să se țină seama de particularitățile unei relații juridice tripartite precum cea în discuție în litigiul principal. Într-o atare relație, oferta produsului de asigurare conceput de întreprinderea de asigurare și distribuit de titularul poliței de asigurare ar fi întemeiată pe un contract-tip de asigurare stabilit de această întreprindere de asigurare, care ar determina întinderea obligațiilor respective ale acesteia și ale consumatorului.
- 27 Astfel, în cazul în care un asemenea contract-tip nu este redactat în mod inteligibil, întrucât nu permite consumatorului mediu să determine caracteristicile esențiale ale produsului de asigurare propus, noțiunea de „practică comercială neloială” ar putea fi interpretată și în sensul că vizează comportamentul unui comerciant care, deși nu este implicat în comercializarea acestui produs, a redactat un contract-tip de asigurare înșelător care servește drept bază unei oferte comerciale pregătite și propuse consumatorilor de un alt comerciant.
- 28 În al doilea rând, dacă aceasta ar fi situația, s-ar ridica de asemenea problema dacă comerciantul responsabil pentru această practică comercială neloială este cel care a elaborat contractul-tip de asigurare înșelător sau cel care a prezentat consumatorului produsul întemeiat pe acest contract-tip și care este direct responsabil pentru comercializarea sa ori dacă trebuie să se considere că ambii comercianți sunt responsabili pentru o atare practică.

- 29 În această privință, instanța de trimitere arată că, din moment ce titularul poliței de asigurare are sarcina de a propune aderarea la contractul *unit-linked* de grup și primește în acest temei un comision de la întreprinderea de asigurare, iar noțiunea de „comerciant”, în sensul articolului 2 litera (b) din Directiva 2005/29, desemnează de asemenea orice persoană care acționează în numele și în beneficiul unui comerciant, ambii operatori ar putea fi considerați responsabili.
- 30 În al treilea rând, instanța de trimitere are îndoieli cu privire la compatibilitatea articolului 12 alineatul (1) punctul 4 din Legea privind combaterea practicilor comerciale neloiale cu Directiva 2005/29. Această dispoziție, așa cum a fost interpretată de instanțele poloneze, ar permite astfel să se solicite anularea unui contract încheiat în temeiul unei practici comerciale neloiale.
- 31 Or, din articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2005/29 ar reieși că constatarea caracterului neloial al unei practici comerciale nu afectează în mod direct validitatea contractului. În plus, din articolul 13 din această directivă ar rezulta că sancțiunile prevăzute de statele membre pentru încălcarea dispozițiilor de drept național care o transpun ar trebui să fie efective, proporționale și cu efect de descurajare. Prin urmare, aceste sancțiuni ar trebui stabilite ținând seama de norma de delimitare prevăzută la articolul 3 alineatul (2) din directiva menționată.
- 32 Potrivit instanței de trimitere, Directiva 2005/29 nu poate servi drept temei pentru constatarea nevalidității unui contract. Ar rezulta că o dispoziție de drept național care transpune această directivă și care prevede anularea unui contract încheiat ca urmare a unei practici comerciale neloiale ar constitui o sancțiune disproportionată. Numai odată cu Directiva 2019/2161 legiuitorul Uniunii ar fi prevăzut, cu titlu excepțional, posibilitatea de a solicita rezilierea unui contract astfel încheiat, prin inserarea unui nou articol 11a în Directiva 2005/29, ulterior intrării în vigoare a articolului 12 alineatul 1 punctul 4) din Legea privind combaterea practicilor comerciale neloiale.
- 33 În al patrulea rând, în ipoteza în care Directiva 2005/29 s-ar opune ca o practică comercială neloială să fie sancționată prin anularea contractului amintit, cum este cazul în dreptul polonez, instanța de trimitere ridică problema dacă articolul 5 din Directiva 93/13 constituie un temei juridic adecvat pentru a solicita o atare anulare.
- 34 În această privință, instanța de trimitere consideră că utilizarea unui contract-tip de asigurare neinteligibil și neclar, care nu permite consumatorului să înțeleagă caracteristicile esențiale ale produsului comercializat și nici repartizarea și amploarea riscului de investiție pe care îl suportă, încalcă obligația de redactare clară și inteligibilă a clauzelor contractuale prevăzută la articolul 5 din Directiva 93/13. O asemenea constatare ar putea permite instanțelor naționale, în anumite condiții, să invalideze anumite clauze ale unui astfel de contract din cauza caracterului lor abuziv, în sensul articolului 3 alineatul (1) din directiva amintită.
- 35 În aceste condiții, Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Tribunalul Districtual din Varșovia – Wola, cu sediul în Varșovia) a decis să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Articolul 3 alineatul (1) coroborat cu articolul 2 litera (d) din [Directiva 2005/29] trebuie interpretat în sensul că noțiunea de practică comercială neloială vizează numai situații legate de încheierea unui contract și de prezentarea unui produs către consumatori sau că în domeniul de aplicare al directivei și, prin urmare, în noțiunea de practică comercială neloială

intră și elaborarea de către comerciantul care creează produsul a unor condiții generale ale contractului înșelătoare, care constituie temeiul funcționării unei oferte de vânzare pregătite de un alt comerciant și care, așadar, nu este direct legată de comercializarea produsului?

- 2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, trebuie să se admită că comerciantul căruia îi revine răspunderea, în temeiul Directivei 2005/29, pentru practica comercială neloyală este comerciantul care elaborează condițiile generale ale contractului înșelătoare sau comerciantul care, pe baza unor asemenea condiții generale ale contractului, prezintă produsul consumatorului și este responsabil direct pentru comercializarea produsului ori trebuie să se aprecieze că, în temeiul Directivei 2005/29, răspunderea revine ambilor comercianți?
- 3) Articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2005/29 se opune unei dispoziții de drept intern (interpretării dreptului național) care conferă consumatorului dreptul de a solicita anularea de către o instanță națională a unui contract încheiat cu un comerciant, cu rambursarea reciprocă a prestațiilor, în cazul în care declarația de voință a consumatorului la încheierea contractului a fost făcută sub influența practicii comerciale neloyale a comerciantului?
- 4) În cazul unui răspuns afirmativ la a treia întrebare, trebuie să se considere că temeiul juridic adecvat pentru examinarea comportamentului comerciantului, care constă în utilizarea unor condiții generale ale contractului de neînțeles și neclare în raport cu un consumator, va fi Directiva 93/13 și că, prin urmare, condiția pentru redactarea unor clauze contractuale simple și într-un limbaj clar și inteligibil, astfel cum este prevăzută la articolul 5 din Directiva 93/13, trebuie interpretată în sensul că în contractele de asigurare de tip *unit-linked* încheiate cu consumatorii de un fond de investiții este îndeplinită de o clauză contractuală care nu este negociată individual și nu definește în mod direct întinderea riscului aferent investiției pe durata contractului de asigurare, ci doar informează cu privire la posibilitatea de a pierde o parte din prima inițială plătită și primele periodice în cazul renunțării la asigurare înainte de încheierea perioadei asigurate?"

Procedura în fața Curții

- 36 Prin decizia președintelui Curții din 28 decembrie 2021, procedura a fost suspendată în prezenta cauză, în temeiul articolului 55 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul de procedură al Curții, până la pronunțarea hotărârii în cauzele conexe C-143/20 și C-213/20, A și alții (Contracte de asigurare „*unit-linked*”).
- 37 Prin decizia președintelui Curții din 25 februarie 2022, Hotărârea din 24 februarie 2022, A și alții (Contracte de asigurare „*unit-linked*”) (C-143/20 și C-213/20, EU:C:2022:118), a fost notificată instanței de trimitere pentru a preciza dacă dorește să își mențină cererea de decizie preliminară.
- 38 Prin e-mailul din 6 mai 2022, instanța respectivă a informat Curtea că își menține cererea. În consecință, a fost decisă reluarea procedurii în prezenta cauză.

Cu privire la admisibilitatea cererii de decizie preliminară

- 39 TUŻ exprimă îndoieli cu privire la admisibilitatea cererii de decizie preliminară, susținând că un răspuns la întrebările adresate nu ar fi necesar pentru soluționarea litigiului principal. Astfel, pe de o parte, TUŻ ar fi recunoscut și ar fi plătit, la 25 noiembrie 2020, în contul lui K. D.,

cuantumul creanței solicitate de aceasta, așa încât litigiul principal ar fi rămas fără obiect. Pe de altă parte, jurisprudența Curții și a instanțelor naționale ar oferi deja un răspuns la întrebările menționate.

- 40 În ceea ce privește, pe de o parte, împrejurarea că jurisprudența Curții ar fi oferit deja un răspuns la întrebările de trimitere, trebuie amintit că, chiar și în prezența unei jurisprudențe care soluționează problema de drept în cauză, instanțele naționale își păstrează în întregime libertatea să sesizeze Curtea în cazul în care consideră oportun, fără ca împrejurarea că dispozițiile a căror interpretare se solicită au fost deja interpretate de Curte să aibă drept consecință să o împiedice pe aceasta din urmă să se pronunțe din nou și să determine inadmisibilitatea întrebărilor adresate (Hotărârea din 6 noiembrie 2018, Bauer și Willmeroth, C-569/16 și C-570/16, EU:C:2018:871, punctele 21 și 22).
- 41 În ceea ce privește, pe de altă parte, existența unui litigiu principal, este adevărat, desigur, că, după cum reiese din însuși modul de redactare a articolului 267 TFUE, decizia preliminară solicitată trebuie să fie necesară pentru a permite instanței de trimitere să pronunțe o hotărâre în cauza cu care este sesizată. Așadar, procedura preliminară presupune, printre altele, ca un litigiu să fie efectiv pendinte în fața instanțelor naționale, acestea fiind chemate să adopte în cadrul său o decizie susceptibilă să ia în considerare hotărârea pronunțată cu titlu preliminar [a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 februarie 2022, TGSS (Șomajul lucrătorilor casnici), C-389/20, EU:C:2022:120, punctul 25 și jurisprudența citată].
- 42 Cu toate acestea, în cadrul cooperării dintre Curte și instanțele naționale, instituită la articolul 267 TFUE, numai instanța națională care este sesizată cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei principale, atât necesitatea unei decizii preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinenta întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, în cazul în care întrebările adresate privesc interpretarea dreptului Uniunii, Curtea este în principiu obligată să se pronunțe [Hotărârea din 24 februarie 2022, TGSS (Șomajul lucrătorilor casnici), C-389/20, EU:C:2022:120, punctul 23 și jurisprudența citată].
- 43 Rezultă că întrebările privind dreptul Uniunii beneficiază de o prezumție de pertinență. Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate [Hotărârea din 24 februarie 2022, TGSS (Șomajul lucrătorilor casnici), C-389/20, EU:C:2022:120, punctul 24 și jurisprudența citată].
- 44 În speță, întrebata în această privință de Curte, instanța de trimitere a arătat că litigiul principal era încă pendinte, că cererea reclamantei nu a fost retrasă și că ea considera că nu era necesar să închidă respectiva cauză, recunoașterea creanței de către TUŻ vizând să provoace închiderea procedurii desfășurate în fața sa și să împiedice Curtea să se pronunțe.
- 45 Or, Curtea a declarat deja că indicarea de către instanța de trimitere a faptului că litigiul principal este încă pendinte obligă Curtea și, în principiu, nu poate fi repusă în discuție de părțile din litigiul principal (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 februarie 2014, Pohotovost', C-470/12, EU:C:2014:101, punctul 30, și Hotărârea din 18 noiembrie 2020, DelayFix, C-519/19, EU:C:2020:933, punctul 33).

- 46 În plus, din moment ce nu reiese nici din dosarul de care dispune Curtea, nici din răspunsul instanței de trimitere cu privire la menținerea cererii sale de decizie preliminară că reclamanta din litigiul principal s-a desistat de acțiunea sa ori că pretențiile sale au fost satisfăcute integral, astfel încât litigiul să fi rămas fără obiect, nu rezultă în mod vădit că problema descrisă în cererea de decizie preliminară a devenit ipotetică, așa încât un răspuns la întrebările adresate este în continuare necesar pentru soluționarea litigiului menționat (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 decembrie 2022, Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, C-600/21, EU:C:2022:970, punctul 25).
- 47 În aceste condiții, trebuie să se considere că cererea de decizie preliminară este admisibilă.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima și la a doua întrebare

- 48 Potrivit unei jurisprudențe constante, în cadrul procedurii de cooperare dintre instanțele naționale și Curte, instituită prin articolul 267 TFUE, este de competența acesteia din urmă să ofere instanței naționale un răspuns util care să îi permită să soluționeze litigiul cu care este sesizată. Din această perspectivă, Curtea trebuie, dacă este cazul, să reformuleze întrebările care îi sunt adresate. În plus, Curtea poate fi pusă în situația de a lua în considerare norme de drept al Uniunii la care instanța națională nu a făcut referire în enunțul întrebării sale (Hotărârea din 15 iulie 2021, Ministrstvo za obrambo, C-742/19, EU:C:2021:597, punctul 31).
- 49 Trebuie amintit de asemenea că Curtea a statuat în mod repetat că justificarea trimiterii preliminare nu este formularea unor opinii consultative cu privire la probleme generale sau ipotetice, ci nevoia inerentă soluționării efective a unui litigiu (Hotărârea din 15 iunie 2021, Facebook Ireland și alții, C-645/19, EU:C:2021:483, punctul 116, precum și jurisprudența citată).
- 50 În speță, din expunerea situației de fapt care figurează la punctul 23 din prezenta hotărâre reiese că litigiul principal privește în special existența unei pretinse practici comerciale neloiale constând în redactarea de către o întreprindere de asigurare a unui contract-tip *unit-linked* de grup în mod neclar și imprecis, astfel încât consumatorul care a aderat la acest contract de grup, la propunerea unei a doua întreprinderi, titulară a contractului de grup menționat, nu este în măsură să înțeleagă natura și structurarea produsului de asigurare propus și riscurile aferente acestuia.
- 51 În aceste condiții, prin intermediul primei și al celei de a doua întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța menționată solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2005/29 trebuie interpretat în sensul că constituie o „practică comercială neloială”, în sensul acestei dispoziții, redactarea de către o întreprindere de asigurare a unui contract-tip *unit-linked* de grup care nu permite consumatorului care aderă la acest contract de grup la propunerea unei a doua întreprinderi, titulară a poliței de asigurare, să înțeleagă natura și structurarea produsului de asigurare propus și riscurile aferente acestuia. În cazul unui răspuns afirmativ, instanța menționată solicită în plus să se stabilească dacă trebuie să fie considerați responsabili pentru această practică comercială neloială întreprinderea de asigurare, întreprinderea titulară a poliței de asigurare sau acești doi comercianți împreună.

- 52 Conform articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2005/29, aceasta se aplică practicilor comerciale neloiale ale întreprinderilor față de consumatori definite la articolul 5 din directiva amintită înainte, în timpul și după o tranzacție comercială în legătură cu un produs. Potrivit articolului 5 alineatul (4) din directiva menționată, sunt neloiale practicile comerciale care sunt înșelătoare, în sensul articolelor 6 și 7, sau sunt agresive, în sensul articolelor 8 și 9 din aceasta.
- 53 În ceea ce privește, în primul rând, calificarea redactării de către o întreprindere de asigurare a unui contract-tip *unit-linked* de grup drept „practică comercială”, în sensul Directivei 2005/29, trebuie amintit, *primo*, că noțiunea de „practici comerciale” este definită, la articolul 2 litera (d) din această directivă, într-un mod deosebit de larg, practicile astfel vizate trebuind să fie, pe de o parte, de natură comercială, adică să provină de la comercianți, și, pe de altă parte, să fie în directă legătură cu promovarea, vânzarea sau furnizarea unui produs către consumatori. În această privință, Curtea a clarificat, pe de o parte, că termenii „în legătură directă cu vânzarea unui produs” acoperă printre altele orice măsură luată în legătură cu încheierea unui contract, noțiunea de „produs”, în sensul articolului 2 litera (c) din directiva menționată, vizând de altfel orice bunuri sau servicii. Pe de altă parte, din articolul 2 litera (b) din aceeași directivă reiese că noțiunea de „comerciant” vizează „orice persoană fizică sau juridică” ce exercită o activitate remunerată, în măsura în care practica comercială se înscrie în cadrul activităților pe care le desfășoară cu titlu profesional, inclusiv atunci când practica respectivă este efectuată de o altă întreprindere, care acționează în numele și/sau în beneficiul acestei persoane [a se vedea Hotărârea din 24 februarie 2022, A și alții (Contracte de asigurare „*unit-linked*”), C-143/20 și C-213/20, EU:C:2022:118, punctul 129, precum și jurisprudența citată].
- 54 În ceea ce privește, *secundo*, aplicabilitatea unei atare noțiuni în cazul acțiunilor unei întreprinderi de asigurare în legătură cu aderarea consumatorilor la un contract *unit-linked* de grup, Curtea a declarat deja, mai întâi, că declarația prin care un consumator aderă la un astfel de contract de grup încheiat între o întreprindere de asigurare și o întreprindere titulară a poliței de asigurare dă naștere unui contract individual de asigurare între această întreprindere de asigurare și acest consumator. Prin faptul că propune consumatorului menționat să adere la respectivul contract de grup, întreprinderea titulară a poliței de asigurare desfășoară la rândul său, în schimbul unei remunerații, o activitate de intermediere de asigurări, în sensul Directivei 2002/92/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 9 decembrie 2002 privind intermedierea de asigurări (JO 2003, L 9, p. 3, Ediție specială, 06/vol. 4, p. 246) [a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 februarie 2022, A și alții (Contracte de asigurare „*unit-linked*”), C-143/20 și C-213/20, EU:C:2022:118, punctele 81, 87 și 88].
- 55 Aceasta implică, în continuare, ca consumatorul care intenționează să adere la un asemenea contract *unit-linked* de grup să primească informațiile a căror comunicare este impusă de articolul 36 alineatul (1) din Directiva 2002/83 în favoarea asiguratului înainte de încheierea contractului de asigurare (denumite în continuare „informațiile contractuale”) [a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 februarie 2022, A și alții (Contracte de asigurare „*unit-linked*”), C-143/20 și C-213/20, EU:C:2022:118, punctul 82].
- 56 În această privință, Curtea a considerat că, din moment ce, în cazul unui contract *unit-linked* de grup, produsul de asigurare include un element de investiții care este indisociabil de acest produs, informațiile contractuale respective trebuie să cuprindă printre altele indicații cu privire la caracteristicile esențiale ale activelor contractului *unit-linked* de grup. Aceste indicații trebuie să includă o descriere clară, precisă și inteligibilă a naturii economice și juridice a respectivelor active, inclusiv a principiilor generale care guvernează randamentul lor, precum și informații clare, precise și inteligibile cu privire la riscurile structurale legate de activele menționate, și

anume cu privire la riscurile care sunt inerente naturii lor și pot afecta în mod direct drepturile și obligațiile care decurg din raportul de asigurare, cum ar fi riscurile legate de deprecierea unităților fondului de investiții de care este legat contractul amintit sau riscul de credit al emitentului instrumentelor financiare care compun aceleași active. În schimb, indicațiile menționate nu trebuie să includă neapărat o descriere detaliată și exhaustivă a naturii și a amplitudinii tuturor riscurilor de investiții aferente activelor contractului *unit-linked* de grup, cum sunt cele care decurg din particularitățile diferitelor instrumente financiare care le compun sau din modalitățile tehnice de calcul al valorii indicelui pe care se întemeiază plata acestor instrumente financiare, și nici informații identice cu cele pe care emitentul acestor instrumente financiare este obligat, în calitate de prestator de servicii de investiții, să le comunice clienților săi [a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 februarie 2022, A și alții (Contracte de asigurare „*unit-linked*”), C-143/20 și C-213/20, EU:C:2022:118, punctul 97, precum și punctele 102-105].

- 57 În sfârșit, revine întreprinderii de asigurare sarcina de a comunica informațiile contractuale întreprinderii titulare a poliței de asigurare, formulându-le în mod clar, precis și inteligibil pentru consumatori, în vederea transmiterii lor ulterioare acestora în cursul procedurii de aderare la un contract *unit-linked* de grup. Această întreprindere titulară a poliței de asigurare, care acționează în calitate de intermediar de asigurări, trebuie, la rândul său, să transmită aceste informații contractuale oricărui consumator înainte de aderarea acestuia la contractul respectiv, însoțite de orice alt detaliu care s-ar dovedi necesar, ținând seama de cerințele și de nevoile consumatorului în discuție. Aceste detalii trebuie să fie ajustate în funcție de complexitatea contractului menționat și formulate cu claritate și cu precizie și într-un mod care să fie pe înțelesul consumatorului amintit [a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 februarie 2022, A și alții (Contracte de asigurare „*unit-linked*”), C-143/20 și C-213/20, EU:C:2022:118, punctele 89-91].
- 58 În plus, Curtea a precizat că comunicarea informațiilor contractuale consumatorului care intenționează să adere la un contract *unit-linked* de grup se poate face prin intermediul unui contract-tip redactat de întreprinderea de asigurare, cu condiția ca acesta să îi fie transmis consumatorului menționat de întreprinderea de asigurare anterior aderării sale, în timp util pentru a-i permite să facă în cunoștință de cauză o alegere informată cu privire la produsul de asigurare care corespunde cel mai bine nevoilor sale [a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 februarie 2022, A și alții (Contracte de asigurare „*unit-linked*”), C-143/20 și C-213/20, EU:C:2022:118, punctul 118].
- 59 În temeiul considerațiilor rezumate la punctele 53-58 din prezenta hotărâre, Curtea a statuat, în Hotărârea din 24 februarie 2022, A și alții (Contracte de asigurare „*unit-linked*”) (C-143/20 și C-213/20, EU:C:2022:118, punctul 130), că comunicarea informațiilor contractuale înainte de aderarea unui consumator la un contract *unit-linked* de grup, pe de o parte, provine de la întreprinderea de asigurare și de la întreprinderea titulară a poliței de asigurare care acționează ca intermediar de asigurări și se înscrie în cadrul activităților pe care aceste întreprinderi le desfășoară cu titlu profesional și, pe de altă parte, este în legătură directă cu încheierea de către consumatorul menționat a unui contract de asigurare în sensul Directivei 2002/83, astfel încât respectiva comunicare constituie o „practică comercială” în sensul Directivei 2005/29.
- 60 Din moment ce, precum în speță, această comunicare ia forma unui contract-tip, care servește drept bază pentru oferta de aderare la contractul *unit-linked* de grup propusă de întreprinderea titulară a poliței de asigurare, redactarea de către întreprinderea de asigurare a acestui contract-tip intră de asemenea în sfera noțiunii de „practică comercială”, în sensul Directivei 2005/29.

- 61 În ceea ce privește, în al doilea rând, caracterul neloial al unei practici comerciale care constă în redactarea de către o întreprindere de asigurare a unui contract-tip *unit-linked* de grup într-un mod neclar și imprecis, ceea ce nu permite consumatorului care aderă la acesta, la propunerea unei întreprinderi titulare a respectivului contract de grup, să înțeleagă natura și structurarea produsului de asigurare propus și riscurile aferente acestuia, trebuie amintit că din articolul 7 alineatul (1) din Directiva 2005/29 rezultă că o practică comercială se consideră înșelătoare și constituie astfel o practică comercială neloială, în sensul articolului 5 alineatul (4) din aceasta, în cazul în care, apreciată în contextul situației de fapt și ținând seama de toate caracteristicile și circumstanțele, precum și de limitele proprii mediului de comunicare utilizat, sunt îndeplinite două condiții. Pe de o parte, această practică trebuie să omită o informație semnificativă de care consumatorul mediu are nevoie în contextul respectiv pentru a lua o decizie comercială în cunoștință de cauză. Pe de altă parte, practica comercială menționată trebuie să determine sau să poată determina consumatorul mediu să ia o decizie comercială pe care nu ar fi luat-o în alte împrejurări [Hotărârea din 24 februarie 2022, A și alții (Contracte de asigurare „*unit-linked*”), C-143/20 și C-213/20, EU:C:2022:118, punctul 131].
- 62 În plus, în conformitate cu articolul 7 alineatul (2) din respectiva directivă, dacă a doua condiție enunțată la punctul anterior este îndeplinită, o practică comercială este de asemenea considerată o omisiune înșelătoare în cazul în care un comerciant disimulează o atare informație semnificativă sau o furnizează într-o manieră neclară, neinteligibilă, ambiguă sau nepotrivită [Hotărârea din 24 februarie 2022, A și alții (Contracte de asigurare „*unit-linked*”), C-143/20 și C-213/20, EU:C:2022:118, punctul 132].
- 63 În această privință, pe de o parte, Curtea a constatat că informațiile contractuale menționate la punctul 56 din prezenta hotărâre constituie informații semnificative, în sensul articolului 7 din Directiva 2005/29 [a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 februarie 2022, A și alții (Contracte de asigurare „*unit-linked*”), C-143/20 și C-213/20, EU:C:2022:118, punctul 133].
- 64 Pe de altă parte, având în vedere importanța cardinală pe care o are comunicarea informațiilor contractuale vizate la punctul 56 din prezenta hotărâre pentru a permite consumatorului care intenționează să adere la un contract *unit-linked* de grup să facă în cunoștință de cauză o alegere informată cu privire la produsul de asigurare care corespunde cel mai bine nevoilor sale, Curtea a considerat că omisiunea de a comunica aceste informații, disimularea lor sau comunicarea lor într-o manieră neclară, neinteligibilă, ambiguă sau nepotrivită sunt susceptibile să determine consumatorul amintit să ia o decizie comercială pe care nu ar fi luat-o altfel [a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 februarie 2022, A și alții (Contracte de asigurare „*unit-linked*”), C-143/20 și C-213/20, EU:C:2022:118, punctul 134].
- 65 Curtea a dedus de aici că omisiunea de a comunica informațiile contractuale respective consumatorului care intenționează să adere la un contract *unit-linked* de grup este susceptibilă să constituie o practică comercială neloială, în sensul articolului 5 alineatul (4) din Directiva 2005/29, și mai ales să fie calificată drept omisiune înșelătoare în sensul articolului 7 din această directivă [a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 februarie 2022, A și alții (Contracte de asigurare „*unit-linked*”), C-143/20 și C-213/20, EU:C:2022:118, punctul 135].
- 66 Așadar, atunci când, pe de o parte, informațiile contractuale sunt comunicate consumatorului care intenționează să adere la acest contract prin intermediul unui contract-tip redactat de întreprinderea de asigurare și când, pe de altă parte, acest contract-tip omite, disimulează sau comunică într-o manieră neclară, neinteligibilă sau ambiguă informațiile contractuale vizate la punctul 56 din prezenta hotărâre, în așa fel încât nu permite consumatorului respectiv să

înțeleagă natura și structurarea produsului de asigurare propus și riscurile aferente acestuia și să facă astfel, în cunoștință de cauză, o alegere informată cu privire la produsul de asigurare care corespunde cel mai bine nevoilor sale, această practică comercială trebuie calificată drept omisiune înșelătoare, în sensul articolului 7 din Directiva 2005/29, și constituie, în consecință, în temeiul articolului 5 alineatul (4) din respectiva directivă, o practică comercială neloială.

- 67 Prin urmare, rezultă din cele ce precedă că, sub rezerva verificărilor care revin în sarcina instanțelor naționale în ceea ce privește aspectul dacă sunt îndeplinite condițiile enunțate la punctul precedent, redactarea de către o întreprindere de asigurare a unui contract-tip *unit-linked* de grup care nu permite consumatorului să înțeleagă natura și structurarea produsului de asigurare propus și riscurile aferente acestuia poate constitui o „practică comercială neloială”, în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2005/29.
- 68 În ceea ce privește, în al treilea și ultimul rând, atribuirea răspunderii pentru o atare practică comercială neloială întreprinderii de asigurare, întreprinderii titulare a poliței de asigurare sau ambilor comercianți, Curtea a statuat deja că, având în vedere definiția noțiunii de „comerciant” care figurează la articolul 2 litera (b) din Directiva 2005/29, amintită la punctul 53 din prezenta hotărâre, această directivă își poate găsi aplicarea într-o situație în care practicile comerciale ale unui operator sunt efectuate de o altă întreprindere, care acționează în numele și/sau în beneficiul acestui operator, astfel încât dispozițiile din directiva menționată ar putea, în anumite situații, să fie opozabile atât operatorului respectiv, cât și acestei întreprinderi, atunci când aceștia din urmă corespund definiției „comerciantului” (Hotărârea din 17 octombrie 2013, RLVs, C-391/12, EU:C:2013:669, punctul 38).
- 69 În speță, rezultă în special din considerațiile prezentate la punctele 54, 57 și 59 din prezenta hotărâre că, pe de o parte, în contextul procesului de aderare a consumatorilor la un contract *unit-linked* de grup, atât întreprinderea de asigurare, cât și întreprinderea titulară a poliței de asigurare corespund definiției comerciantului în sensul Directivei 2005/29. Pe de altă parte, ambii comercianți sunt responsabili în mod individual pentru buna executare a obligației de informare precontractuală prevăzute la articolul 36 alineatul (1) din Directiva 2002/83 în favoarea consumatorului care aderă la acest contract *unit-linked* de grup, fiecare pentru partea din această obligație pe care trebuie să o îndeplinească.
- 70 Așadar, atunci când practica comercială neloială constă în faptul că întreprinderea de asigurare a redactat în mod înșelător contractul-tip *unit-linked* de grup, transmis consumatorului în timp util înainte de aderarea sa la contractul de grup respectiv, întreprinderea amintită trebuie în principiu să fie considerată responsabilă pentru o atare practică.
- 71 Aceasta nu aduce atingere eventualei răspunderi a întreprinderii titulare a poliței de asigurare în temeiul altor practici comerciale neloiale în legătură directă cu procesul de aderare a consumatorului la contractul *unit-linked* de grup, precum cele care pot consta în faptul că a omis să furnizeze informații suplimentare specifice, în sensul punctului 57 din prezenta hotărâre, privind printre altele aspectele financiare ale investiției în produsul de asigurare și riscurile aferente acestuia, pe care această întreprindere, în calitatea sa de intermediar de asigurări, în sensul Directivei 2002/92, este ținută să le comunice consumatorului, sau în faptul că nu a respectat termenul de transmitere a contractului-tip *unit-linked* de grup consumatorului, în sensul punctului 58 din prezenta hotărâre.

72 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la prima și la a doua întrebare că articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2005/29 trebuie interpretat în sensul că poate constitui o „practică comercială neloială”, în sensul acestei dispoziții, redactarea de către o întreprindere de asigurare a unui contract-tip *unit-linked* de grup care nu permite consumatorului care aderă la acest contract de grup la propunerea unei a doua întreprinderi, titulară a poliței de asigurare, să înțeleagă natura și structurarea produsului de asigurare propus și riscurile aferente acestuia și că întreprinderea de asigurare menționată trebuie considerată responsabilă pentru respectiva practică comercială neloială.

Cu privire la a treia întrebare

73 Din decizia de trimitere, astfel cum este rezumată la punctele 30-32 din prezenta hotărâre, reiese că, prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere urmărește în esență să afle dacă, având în vedere articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2005/29, din care ar reieși că constatarea caracterului neloial al unei practici comerciale nu afectează în mod direct validitatea contractului, o interpretare a dreptului polonez care conferă consumatorului dreptul de a solicita anularea unui contract încheiat ca urmare a unei practici comerciale neloiale poate fi considerată o măsură de sancționare proporțională în sensul articolului 13 din respectiva directivă.

74 Conform jurisprudenței amintite la punctul 48 din prezenta hotărâre, este necesar să se considere că, prin intermediul acestei întrebări, instanța menționată solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2005/29 coroborat cu articolul 13 din aceasta trebuie interpretat în sensul că se opune unei interpretări a dreptului național care conferă consumatorului care a încheiat un contract ca urmare a unei practici comerciale neloiale a unui comerciant dreptul de a solicita anularea acestui contract.

75 Pentru a răspunde la întrebarea menționată, trebuie să se stabilească, într-o primă etapă, dacă articolul 3 alineatul (2) din această directivă se opune ca statele membre să confere consumatorilor un astfel de drept ca sancțiune pentru existența unei practici comerciale neloiale, iar apoi, în cazul unui răspuns negativ, să se determine dacă anularea contractului poate fi considerată o măsură de sancționare efectivă, proporțională și cu efect de descurajare, în sensul articolului 13 din directiva respectivă.

76 În ceea ce privește, în primul rând, interpretarea articolului 3 alineatul (2) din aceeași directivă, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, în vederea interpretării unei dispoziții a dreptului Uniunii, trebuie să se țină seama nu numai de formularea acesteia, ci și de contextul ei și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte această dispoziție [Hotărârea din 26 aprilie 2022, Landespolizeidirektion Steiermark (Durata maximă a controlului la frontierele interne), C-368/20 și C-369/20, EU:C:2022:298, punctul 56].

77 Referitor, *primo*, la modul de redactare a acestei dispoziții, din însăși formularea acesteia reiese că, în lipsa unei armonizări la nivelul Uniunii Europene a aspectelor generale ale dreptului contractelor, validitatea contractelor este reglementată de dreptul național (a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 februarie 2021, Stichting Waternet, C-922/19, EU:C:2021:91, punctele 42 și 45).

78 În privința, *secundo*, a contextului în care se înscrie dispoziția în discuție, pe de o parte, considerentul (9) al Directivei 2005/29 enunță în mod clar că aceasta se aplică fără a aduce atingere nu numai normelor naționale privind dreptul contractual, ci și acțiunilor individuale ale persoanelor afectate de o practică comercială neloială.

- 79 Pe de altă parte, Curtea a declarat că directiva menționată se limitează la a prevedea, la articolul 5 alineatul (1), că practicile comerciale neloiale „se interzic” și că, în consecință, ea lasă statelor membre o marjă de apreciere în ceea ce privește alegerea măsurilor naționale de combatere, în conformitate cu articolele 11 și 13 din aceeași directivă, a practicilor comerciale neloiale, cu condiția ca acestea să fie adecvate și eficiente și ca sancțiunile astfel prevăzute să fie efective, proporționale și cu efect de descurajare (Hotărârea din 19 septembrie 2018, Bankia, C-109/17, EU:C:2018:735, punctul 31 și jurisprudența citată).
- 80 Curtea a precizat că, deși articolul 11 din aceeași directivă se limitează la a impune statelor membre să asigure existența unor mijloace adecvate și eficiente de combatere a practicilor amintite, astfel de mijloace pot totuși consta într-o acțiune în justiție împotriva practicilor respective având ca finalitate încetarea lor (a se vedea în acest sens Hotărârea Curții din 19 septembrie 2018, Bankia, C-109/17, EU:C:2018:735, punctul 42).
- 81 *Tertio*, în ceea ce privește finalitatea Directivei 2005/29, aceasta are ca obiectiv asigurarea unui nivel ridicat de protecție a consumatorilor și, în acest scop, garantarea faptului că practicile neloiale sunt combătute în mod eficient în interesul acestora (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 aprilie 2015, UPC Magyarország, C-388/13, EU:C:2015:225, punctele 32 și 51).
- 82 Prin urmare, dintr-o interpretare literală, sistematică și teleologică a articolului 3 alineatul (2) din Directiva 2005/29 reiese că această dispoziție nu se opune ca statele membre să confere consumatorului care a încheiat un contract ca urmare a unei practici comerciale neloiale dreptul de a solicita anularea acestui contract, cu condiția ca o astfel de măsură de sancționare să fie efectivă, proporțională și cu efect de descurajare, în sensul articolului 13 din această directivă.
- 83 Această interpretare nu este infirmată de împrejurarea că Directiva 2019/2161 a introdus un nou articol 11a în Directiva 2005/29, care prevede, la alineatul (1), că „[c]onsumatorii afectați de practicile comerciale neloiale au acces la măsuri reparatorii proporționale și efective, printre care și despăgubiri pentru prejudiciul suferit de consumator și, dacă este cazul, [...] încetarea contractului”, precizând în același timp, la alineatul (2), că acest lucru „[n]u a[re] impact asupra aplicării altor măsuri reparatorii aflate la dispoziția consumatorilor în temeiul [...] dreptului intern”.
- 84 Astfel, pe lângă faptul că termenul de transpunere a Directivei 2019/2161 a expirat la 28 noiembrie 2021, așa încât acest articol 11a este nerelevant pentru interpretarea articolului 3 alineatul (2) și a articolului 13 din Directiva 2005/29 în prezenta cauză, includerea sa în Directiva 2005/29 nu face, în orice caz, decât să confirme că statele membre puteau să prevadă alte căi de atac în favoarea consumatorilor prejudiciați de practici comerciale neloiale, printre care cele care prevăd dreptul consumatorului de a solicita anularea unui contract încheiat ca urmare a unei asemenea practici.
- 85 În ceea ce privește, în al doilea rând, caracterul efectiv, proporțional și cu efect de descurajare, în sensul articolului 13 din această directivă, al unei măsuri de sancționare care constă în anularea contractului, Curtea a subliniat, pe de o parte, că numai instanțele naționale au competența să aprecieze, luând în considerare toate împrejurările care caracterizează cauzele cu care sunt sesizate, dacă regimul de sancțiuni în privința comercianților care recurg la practici comerciale neloiale, prevăzut de statele membre în conformitate cu jurisprudența amintită la punctul 79 din prezenta hotărâre, este conform cu cerințele directivei menționate și, mai ales, cu principiul

proporționalității (a se vedea în acest sens Hotărârea din 16 aprilie 2015, UPC Magyarország, C-388/13, EU:C:2015:225, punctele 58 și 59, precum și, prin analogie, Hotărârea din 5 martie 2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, punctul 27).

- 86 Pe de altă parte, Curtea a considerat, pentru a aduce precizări destinate să orienteze instanțele naționale într-o asemenea apreciere, că sancțiunea nulității contractului îndeplinește în principiu cerințele de efectivitate, de proporționalitate și de descurajare impuse printr-o dispoziție analogă articolului 13 din Directiva 2005/29 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 martie 2020, OPR-Finance, C-679/18, EU:C:2020:167, punctele 25, 26, 29 și 30, precum și jurisprudența citată).
- 87 În acest context, trebuie amintit de asemenea că, în ceea ce privește practicile comerciale aferente aderării consumatorilor la contracte *unit-linked* de grup, precum cele în discuție în litigiul principal, Curtea a statuat că, deși Directiva 2002/83 nu impune să se considere că executarea incorectă a obligației de informare precontractuală pe care o prevede la articolul 36 alineatul (1) determină nulitatea sau nevaliditatea unui contract *unit-linked* de grup sau a declarației de aderare la acesta, instanțele naționale sunt totuși obligate să aprecieze dacă, având în vedere importanța cardinală pe care o au informațiile contractuale vizate la punctul 56 din prezenta hotărâre pentru formarea voinței consumatorului de a adera la acesta, executarea incorectă a respectivei obligații de informare îi poate vicia consimțământul de a-și asuma obligații prin contractul menționat [a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 februarie 2022, A și alții (Contracte de asigurare „*unit-linked*”), C-143/20 și C-213/20, EU:C:2022:118, punctele 125 și 126].
- 88 În aceste condiții, dreptul consumatorului de a solicita anularea unui contract încheiat ca urmare a unei practici comerciale neloiale, constând în redactarea unui contract-tip *unit-linked* de grup care nu permite acestui consumator să înțeleagă natura și structurarea produsului de asigurare și a riscurilor aferente acestuia, apare ca fiind o sancțiune efectivă, proporțională și cu efect de descurajare în sensul articolului 13 din Directiva 2005/29, aspect a cărui verificare revine, în orice caz, în sarcina instanței de trimitere, având în vedere ansamblul împrejurărilor relevante ale speței.
- 89 Ținând seama de ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la a treia întrebare că articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2005/29 coroborat cu articolul 13 din aceasta trebuie interpretat în sensul că nu se opune unei interpretări a dreptului național care conferă consumatorului care a încheiat un contract ca urmare a unei practici comerciale neloiale a unui comerciant dreptul de a solicita anularea acestui contract.

Cu privire la a patra întrebare

- 90 A patra întrebare a fost adresată doar în ipoteza unui răspuns afirmativ la a treia întrebare. Prin urmare, având în vedere răspunsul dat la a treia întrebare, nu este necesar să se răspundă la aceasta.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 91 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a noua) declară:

- 1) **Articolul 3 alineatul (1) din Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului („Directiva privind practicile comerciale neloiale”)**

trebuie interpretat în sensul că

poate constitui o „practică comercială neloială”, în sensul acestei dispoziții, redactarea de către o întreprindere de asigurare a unui contract de grup tip de asigurare de viață cu capital variabil legat de un fond de investiții care nu permite consumatorului care aderă la acest contract de grup la propunerea unei a doua întreprinderi, titulară a poliței de asigurare, să înțeleagă natura și structurarea produsului de asigurare propus și riscurile aferente acestuia și că întreprinderea de asigurare menționată trebuie considerată responsabilă pentru respectiva practică comercială neloială.

- 2) **Articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2005/29 coroborat cu articolul 13 din aceasta**

trebuie interpretat în sensul că

nu se opune unei interpretări a dreptului național care conferă consumatorului care a încheiat un contract ca urmare a unei practici comerciale neloiale a unui comerciant dreptul de a solicita anularea acestui contract.

Semnături